

מראי מקומות - מועד קטן

ב:

חליצת מנעל דאיתא כל ז' יומי, ואע"ג דליכא חימום אלא בשעת מיתה או קבורה, הלכך בשמועה רחוקה נמי דין הוא דשייך בה חליצת מנעל. אבל קריעה, כיון דאינה נוהגת אלא בשעת חימום, וא"כ שייך לומר דבשמועה רחוקה אין שייך בה חימום ולכן אין קורעין (וכן אם השאלה היא לגבי אם שמע בשבת ולאחר שבת נעשית שמועה רחוקה, די"ל דהשאלה היא אם שייך בי' עדיין החימום של שעה ששמע, כיון דעכשיו הוא לאחר ל').

ו. כי תניא ההיא לכבוד אביו ואמו

כ' הריטב"א דהיינו דלכבוד אביו ואמו מותר לקרוע בכה"ג, ולא חשיב בל תשחית. אבל הביא דפוסקים רוב הגדולים דקיי"ל דבאביו ואמו חייב לקרוע בכה"ג, ואינה רק רשות [ע"ש עוד מש"כ בביאור שו"ט בהגמ'].]

ז. כל שמתאבל עליו מתאבל עמו

כ' הרא"ש (סוף סי' ל"ה) דהאידנא נוהגין להקל בזה, וביאר דכיון דמבואר דמשום כבוד האבל הוא, א"כ יכול האבל למחול על כבודו בזה, והאידנא כל האבלים מוחלים על כבודם בזה. והוסיף הערוך השלחן (יו"ד שע"ד, י"ד) דנראה דאפי' אם יאמר האבל שאינו מוחל, ורוצה שקרובו יתאבל עמו בפניו, כדינא דגמ', לאו כל כמיני', כיון דכבר נתבטל מנהג זה. וע' ברמ"א (שם, ו'), שכ' דאף דנוהגין להקל בזה, אולם נהגו שכל קרובי המת הפסולים לו לעדות מראים קצת אבלות בעצמן כל שבוע הראשונה, דהיינו עד אחר שבת הראשון, ע"ש הפרטים בזה.

ח. ואלו הן, אשתו

כ' הרמב"ם (אבל ב, א) "ומדבריהם שיתאבל האיש על אשתו הנשואה". וכבר תמחו הנושאי כלים, הרי דרשה גמורה היא דמטמא לה, מהא דכתיב כי אם לשארו הקרוב אליו, שארו זו אשתו, ולמה כ' שהוא מדבריהם. והכסף משנה כ' דבאמת ס"ל להרמב"ם שהיא דרשה גמורה, אלא דאזיל לשיטתו בספר המצוות (שורש ב') דמה שהוא נדרש בפסוק ואינו מפורש, יכולין לקרותו מדברי סופרים, וא"כ זהו כוונתו כאן. אבל הלחם משנה שם חולק והוכיח מדברי הרמב"ם במקומות אחרים דס"ל שהוא ממש דרבנן, וכ' דאולי מקור להרמב"ם הוא מהסוגיות לקמן דמשמע דמקילין יותר באבלות אשתו יותר משאר אבלות, וקרא אסמכתא בעלמא.

ט. אשתו

ואינו מפורש בגמ' מה הדין להיפך, האם אשה צריכה להתאבל על בעלה או לא. והרמב"ם (אבל ב, א) כ' "וכן האשה על בעלה", וביאר הכסף משנה שהוא כדיני טומאה, וכשם

א. ש"מ תלת

כ' הריטב"א דעוד ש"מ שמתאבלין ע"פ קרוב. ועוד, כי מי שבאו לו ב' שמועות ביום א', מתאבל על שניהם יום א' בלבד. ומה שהגמ' לא הביאה ב' דינים אלו, משום דפשוטים הם.

ב. שמע מינה אבל אסור בנעילת הסנדל

הק' הרמב"ן, מה החי' בזה, האם איננו יודעים דיני אבלות. וביאר דמה שנקט דאבל אסור בנעילת הסנדל "לומה, שדיו מכל גזירות אבילות בחליצת מנעלו וסנדלו, ואינו צריך שילך לביתו ויכפה מיטותיו ויתעטף בראשו, שהרי ר' חייא לא עשה אלא חליצת מנעליו, ומיד הלך לבית המרחץ, לא כפה ולא עטף... משום הכי דייק דשמועה רחוקה, כיון שקיבל עליו אבילות בחליצת הסנדל, דיו. וכן הדין במי שאין לו מנעלים ברגליו, שמתעטף כאבל או כופה מטתו שעה אחת ויצא ידי חובתו". והוסיף הרמב"ן דאם סך או רחץ בשעה ששמע, ודאי צריך להפסיק משום אבלות, אבל אינו יוצא ידי חובת אבלותו בהפסק זה, עד שיעשה מעשה הניכר לאבילות שתהא אבילותו מתפרסמת עליו בכך, כגון חליצת מנעל וכו', שהן מצות עשה שבאבילות.

ג. שמע שמועה קרובה ברגל, ולמוצאי הרגל

נעשית רחוקה, עולה לו ואינו נוהג אלא יום א'

וביאר הרא"ש (נ"ו) ע"פ דרכו שם, דכיון דהמעלה של שמועה קרובה הוא דחל עליו האבלות כשהוא עדיין אבל, דהיינו תוך ל', א"כ "כשישמע ברגל, הואיל ורגל לא נהיגא בי' אבילות, הו"ל כשמע אחר הרגל, שהוא שמועה רחוקה". (צע"ק, הא אמרי' דמה דרגל עולה למנין שלשים, היינו משום דנוהגין בו דיני שלשים, וא"כ, למה לא אמרי' דע"פ לענין שלשים הוי כאילו שמע שמועה קרובה, ויהי' צריך לנהוג כל ל', ואולי אין שייך שלשים בלא שבעה, וצ"ע).

ד. שמע שמועה קרובה ברגל, ולמוצאי הרגל

נעשית רחוקה, עולה לו ואינו נוהג אלא יום א'

כ' הריטב"א דמוכח מכאן דרגל אינו מפסיק למי שלא שמע, דהא כאן ע"כ מיירי דהמיתה הי' יום מכ' יום קודם הרגל, ומ"מ אמרי' שהיא קרובה ברגל, אע"כ דרך אם שמע קודם הרגל, אז הרגל מפסיק.

ה. אלא לדידך וכו', קריעה בלא ז' מי איכא

הק' הראב"ד (הובא בשי' לתלמיד ר' יחיאל מפריש), הא לגבי חליצת מנעל ג"כ יש לטעון כן, חליצת מנעל בלא ז' מי אשכחנא, וכיון דבטל דין ז' מהאי גברא, ליבטיל נמי חליצת מנעל [והרי נראה שאינו, שהרי ר' חייא חלץ מנעליו אף בשמועה רחוקה, וא"כ מ"ש קריעה]. ותי' דלא דמיא חליצה לקריעה, דשאני

מראי מקומות - מועד קטן

כ: (המשך)

בפני האבלים. עוד הק' הריטב"א, דמלשון הגמ' משמע דנזכר על קריעה הראשונה שהי' מיושב, וא"כ משמע שזה השני' הי' מעומד, ולפי פי' זה היינו צריכים לומר דבשניהם קרע מיושב, ולבתר כן במעמד אחר נזכר וקרע שלישית מעומד. ולכן פי' הריטב"א כמש"כ תוס', דקרע ברי' באפי' דאבוה, לפי שקרע אביו מיושב, שלא כדין, ולא הי' רוצה לומר לו שטעה, ולכן עשה מעשה זה כדי להזכירו, ועי"ז באמת נזכר, וקרע אביו מעומד. ולכא' עוד יש להעיר על פרש"י, למה באמת קרע שלא בפני בנו, הלא לדעתו צריך לקרוע דוקא בפני האבלים. וע' במאירי (סוף ד"ה כל אלו) שכ' דקריעה הראשונה שהיתה שלא בפני בנו לא היתה קריעה מתורת חיוב אלא לכבוד המת, שלא הי' שם מי שיקרע עליו, ומפני זה לא פטר בה עצמו, וכשבא בנו חזר וקרע. וע"ע שם שהביא המאירי מח' אם דין זה דצריך לקרוע מעומד מעכב בדיעבד או לא, ולכא' כן משמע מסוגיין, אי לא דאמר' דאמימר החמיר על עצמו.

שמטמאת לבעלה כן מתאבלת עליו. אבל הלחם משנה הק' דאי"ז מספיק לדעת הרמב"ם, דס"ל דנשים אינן מחוייבות להטמאות לבעליהן. וכ' דמקור להרמב"ם הוא מסוגיין, דאי' דאם מת חמיה או חמותה, מתאבלת עליהן לכבוד בעלה, ואי על בעלה לא תתאבל, איך תתאבל לכבוד חמיה וחמותה (אבל לכא' אי"ז מוכרח כ"כ, די"ל דכל זה רק לכבוד בעלה ובחיינו, אבל לאחר מיתתו, אינה מחויבת כ"כ בכבוד בעלה, וא"כ אולי באמת אינה מחויבת להתאבל עליו, וצ"ע). וע' בביאור הגר"א (יו"ד שע"ד, ד') דמשמע דס"ל דמקור לדין זה הוא מהמשנה ביבמות מ"א, דאי' "חוץ מאלמנה מפני האיבול", וא"כ משמע דצריכה להתאבל עליו.

י. אתא ברי' קרע באפי'

נח' הראשונים מי קרע באפי' של מי, רש"י פי' דאמימר קרע עוד פעם באפי' דברי'. והק' תוס' ע"ז, וכי צריך לקרוע כלל לפני הקרובים, ולמה צריך לקרוע עוד פעם בפני בנו, וצידדו לומר דאולי בא לאשמעינן דצריך לנהוג אבלות